

การสังเคราะห์เชิงอภิमानงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย*

A META - SYNTHESIS PF RESEARCH ON EDUCATIONAL MANAGEMENT IN HISTORICAL MUSEUMS IN THAILAND

วรสธร พันธวงษ์*, พรสวรรค์ ศิริศานันท์, เรืองวิชัย นิลโคตร

Watsathon Phanwong, Pomsawad Sirasatanan, Reongwit Nilkote

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Rambhaiarni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: watsathon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และ 3) เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ การบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการสังเคราะห์เชิงอภิमान ประชากรที่ใช้การศึกษา คือ งานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยจากฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis) ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2563 159 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 8 เรื่อง เครื่องมือ คือ แบบสรุปการสังเคราะห์ 3 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานเนื้อหา และผลการวิจัย เก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย โดยรวมเน้นด้านการบริหารจัดการนิทรรศการถาวรมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิทรรศการหมุนเวียน นิทรรศการกลางแจ้ง นิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการพิเศษ และอื่น ๆ ให้ความสำคัญลงมาจากการบริหารจัดการนิทรรศการถาวร 2) ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 6 ด้าน คือ 2.1) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 2.2) การบริหารโดยภาคเอกชน 2.3) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิตหรือพิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ 2.4) การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและหลักการประชาสัมพันธ์ 2.5) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ 2.6) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ และ 3) องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ สามารถแบ่งการบริหารออกได้ 2 แบบ คือ พิพิธภัณฑ์ของรัฐบาล/วัด และพิพิธภัณฑ์เอกชน

คำสำคัญ: การสังเคราะห์เชิงอภิमान, งานวิจัยการบริหารจัดการศึกษา, พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the characteristics of the educational management of historical museums in Thailand, 2) to study the important factors related to the

* Received January 14, 2024; Revised January 21, 2024; Accepted January 26, 2024

educational management of historical museums in Thailand, and 3) to synthesize the knowledge of the educational management of historical museums in Thailand. It is a qualitative meta-synthetic research. The study population was 159 research on museums in Thailand from the research database (ThaiLis) from 1992 to 2020. The research sample is research that has 8 contents regarding educational management of historical museums in Thailand. The tool is a 3-part synthesis summary form: basic information, content, and research results. Collect documentary data. The results of the research were as follows: 1) Characteristics related to the educational management of historical museums in Thailand. Overall, the focus is on the most permanent exhibition management aspect. On a case-by-case basis, it was found that rotating exhibitions, outdoor exhibitions, mobile exhibitions, special exhibitions, and others have been given priority to the management of permanent exhibitions, 2) Important factors related to the educational management of historical museums in Thailand It was found that there are 6 important factors: 2.1) participatory management, 2.2) private administration, 2.3) living museum or learning museum, 2.4) marketing and public relations management, 2.5) museum management through the use of technology, 2.6) museum management by providing services. and 3) knowledge of educational management of historical museums in Thailand. It was found that historical museums can be divided into 2 types of administration: government museums/temples, and private museums.

Keywords: Meta - Synthesis, Management Education Research, Historical Museum

บทนำ

พิพิธภัณฑ์มีความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยช่วยสงวนรักษาและปกป้อง วัตถุมีค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ส่งเสริมการสืบทอดและฟื้นฟูประวัติศาสตร์ และเสริมสร้างการเรียนรู้ และความเข้าใจทางวัฒนธรรม (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2565) นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจและสามารถ ส่งเสริมความเชื่อมโยงในชุมชนได้ มิติของการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์พิพิธภัณฑ์จึงเป็น สถาบันถาวรที่ให้บริการแก่สังคมและมีส่วนในการพัฒนาสังคม ทำหน้าที่อนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้และ จัดแสดงมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (ICOM., 2010) ด้านมิติของการเรียนรู้ การจัดการ พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันได้ถูกออกแบบและให้ความสำคัญกับการเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ โดยการจัดพิพิธภัณฑ์ และรูปแบบของพิพิธภัณฑ์ได้มี การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเชิงเนื้อหาและกระบวนการให้มีความหลากหลายมีความ สอดคล้องกับสภาพของบริบทสังคม (สาทิสกุลชัย ชาติเสริมศักดิ์ และคณิต เขียววิชัย, 2560); (กิตพล เชิดชูกิจกุล และสุรศักดิ์ จิรวาสต์มงคล, 2560) ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์มีทั้งในระดับประเทศและในท้องถิ่นได้มีบทบาทอย่างมากใน การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งที่คนศึกษา และการจัดการศึกษานอกห้องเรียนในรายวิชาตามหลักสูตรและตาม วัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษานอกห้องเรียน หรือการศึกษาตลอดชีวิตควบคู่ กันไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในทุกสาขาวิชา ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้กล่าวถึง Lifelong Learning (การเรียนรู้ตลอดชีวิต) ในหลายด้าน เนื่องจากมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาและ เตรียมความพร้อมของประชากรให้สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองตลอดชีวิต เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ดังมาตรา 6 ได้กล่าวถึง การจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อ

การพัฒนาคนไทยให้มัคสมสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2), 2545)

จากความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการศึกษา การบริหารจัดการศึกษา ของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย โดยใช้ฐานข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ภายในประเทศไทยว่ามีผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาภายในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์มีรูปแบบอย่างไรได้ ลักษณะสำคัญเป็นอย่างไร เพื่อสังเคราะห์งานวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์ทอภิมานในส่วนของเนื้อหาการบริหารจัดการศึกษาภายในพิพิธภัณฑ์ โดยสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นไปและเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย
3. เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) แบบการสังเคราะห์เชิง อภิมาน (Meta - Synthesis) ประชากรที่ใช้การศึกษา คือ งานวิจัยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยจากฐานข้อมูลงานวิจัย (ThaiLis) ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2563 159 เรื่อง กลุ่มตัวอย่างวิจัย คือ งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 8 เรื่อง เครื่องมือ คือ แบบสรุปการสังเคราะห์ 3 ส่วน คือ ข้อมูลพื้นฐานเนื้อหา มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คือ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ในระดับดุขฎีบัณฑิตและ มหาบัณฑิต ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 2) ผู้วิจัยได้ประมวลข้อมูลที่ได้จากการศึกษางานวิจัย เอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปเป็นกรอบความคิดเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และ 3) ผู้วิจัยได้เสนอกรอบความคิดเบื้องต้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ มีดังนี้ 1) สัรวจรายชื่องานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ที่จะนำมาสังเคราะห์ จะดำเนินการโดยการค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ของประเทศไทย (ThaiLis) ที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ไทยทั้งหมดในระบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ถึงปี พ.ศ. 2563 จำนวน 159 เรื่อง 2) รวบรวมงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการแสวงหางานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ตามรายชื่อที่ได้จากการสำรวจในข้อ 1 ให้ได้มากที่สุด และ 3) คัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ในเบื้องต้น โดยการพิจารณางานวิจัยที่ได้จากการรวบรวมในข้อ 2 อย่างละเอียด งานวิจัยที่จะได้รับการคัดเลือกเพื่อนำมาสังเคราะห์ จะต้องผ่านเกณฑ์ต่อไปนี้ คือ 1) เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 2) เป็นงานวิจัยที่ระบุข้อมูลเกี่ยวกับการจัดวางวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เพื่อการศึกษา 3) เป็นงานวิจัยที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารพิพิธภัณฑ์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น ผู้วิจัยคัดเลือกงานวิจัยที่จะมาสังเคราะห์จาก 159 เรื่อง คัดเหลือ 34 เรื่อง เมื่ออ่านวิเคราะห์อีกครั้งแล้ว ได้คัดจาก 34 เรื่อง เหลือ 8 เรื่อง และ 11 พิพิธภัณฑ์ คือ 1) มิวเซียมสยาม 2) พิพิธภัณฑ์บ้านไทยจิม ทอมป์สัน 3) พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง 4) พิพิธภัณฑ์บ้านบุคคลสำคัญ ครูมนตรี ตราโมท 5) พิพิธภัณฑ์เมืองนครศรีธรรมราช 6) พิพิธภัณฑ์วัดดงสัก จังหวัดกาญจนบุรี 7) พิพิธภัณฑ์สงครามอักษะและเชลยศึก 8) หอศิลป์และพิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ 2

9) พิพิธภัณฑสถานแห่งความทรงจำ 10) พิพิธภัณฑสถานทางรถไฟ ไทย - พม่า และ 11) พิพิธภัณฑสถานเรือพื้นบ้านวัดยาง ณ รังสี จังหวัดลพบุรี

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์งานวิจัย ใช้รูปแบบการสังเคราะห์เชิงเนื้อหา และแปลความหมาย 3 ลักษณะ คือ การแปลความหมายเทียบกลับไปมา (Reciprocal Translation) การแปลความหมายเชิงหักล้าง (Refutations Translation) และการแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (Build a Line of Argument) และ 4) ผู้วิจัยนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงกันมาสังเคราะห์ รวมงานวิจัยทุกเรื่องในประเด็นต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ ผู้วิจัยสรุปและเขียนรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

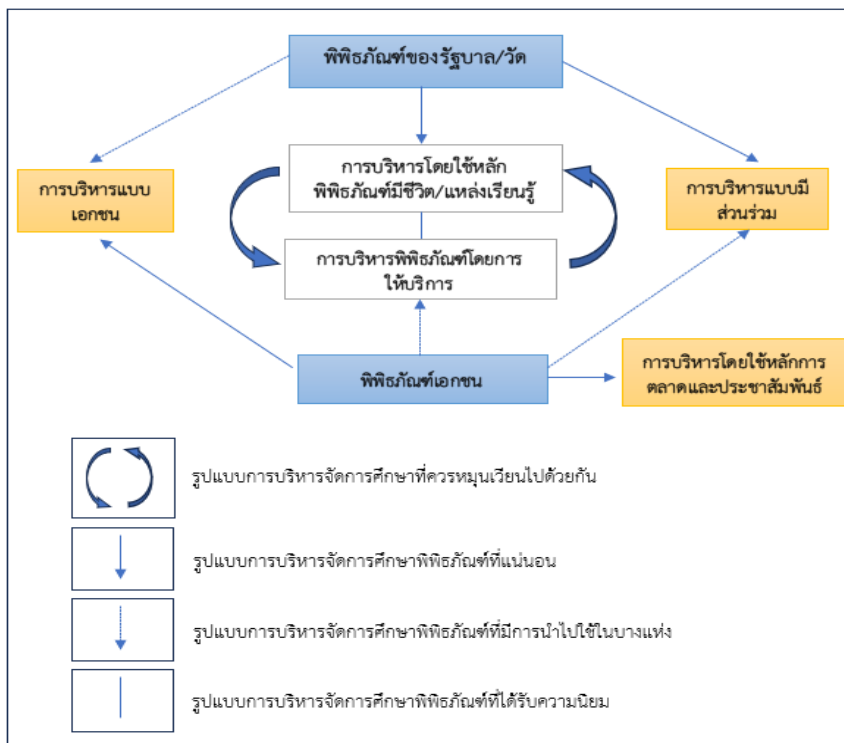
การสังเคราะห์เชิงอภิปรายงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย จากการศึกษาค้นคว้า มีดังนี้ 1) นิทรรศการถาวร 2) นิทรรศการหมุนเวียน 3) นิทรรศการกลางแจ้ง 4) นิทรรศการเคลื่อนที่ และ 5) นิทรรศการพิเศษ (อื่น ๆ) ในด้านของเนื้อหาการจัดแสดงเพื่อการศึกษา ภายในพิพิธภัณฑสถาน จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมและวิถีชีวิต ของคนในพื้นที่ หรือ ท้องถิ่นที่พิพิธภัณฑสถานตั้งอยู่ โดยลักษณะสำคัญของการจัดการศึกษา คือ อันดับที่ 1 การจัดนิทรรศการถาวร จากการศึกษาค้นคว้า งานวิจัย 8 พิพิธภัณฑสถาน ทุกสถานที่ที่มีนิทรรศการถาวรทั้งหมด ทั้งพิพิธภัณฑสถานของรัฐบาลและเอกชนโดยเป็นหลักปัจจัยสำคัญในการทำให้พิพิธภัณฑสถานมีสาระความรู้ตามกรอบและเกณฑ์ที่พิพิธภัณฑสถานตั้งไว้ สามารถใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการได้อย่างตรงไปตรงมา และเป็นพื้นที่หลักในการให้การศึกษาแก่ผู้สนใจเข้ามาศึกษา อันดับที่ 2 นิทรรศการหมุนเวียน จากการศึกษาค้นคว้า 3 พิพิธภัณฑสถาน ซึ่งเป็นเอกชน 2 แห่ง และรัฐบาล 1 แห่ง โดยในการสังเคราะห์งานวิจัยพิพิธภัณฑสถานของรัฐบาลไม่มีข้อมูลในส่วนของ การจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนที่มีการจัดแสดงในรูปแบบใด มีข้อมูลเป็นเพียงตัวอาคารที่ใช้ในการจัดนิทรรศการเท่านั้น จึงทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่า การจัดนิทรรศการหมุนเวียน จะเน้นจัดโดยพิพิธภัณฑสถานที่เป็นของเอกชนเป็นหลัก โดยพิพิธภัณฑสถานเอกชน ให้ความสำคัญในการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการให้ความสำคัญกับผู้เข้าชมในด้านต่าง ๆ ที่สนใจ ทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ เป็นต้น อันดับที่ 3 นิทรรศการกลางแจ้ง จากการศึกษาค้นคว้า มีการจัดขึ้นเพียง 2 แห่ง โดยเป็นพิพิธภัณฑสถานของรัฐบาลทั้ง 2 พิพิธภัณฑสถาน เพิ่มเติมออกมาจากนิทรรศการถาวร โดยเป็นการบริหารจัดการสรรพื้นที่ส่วนนอกของตัวอาคารของพิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่เรียนรู้ก่อนที่จะเข้าไปในตัวอาคารของพิพิธภัณฑสถาน ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่มากขึ้น และเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในด้านของการจัดการศึกษา อันดับที่ 4 นิทรรศการเคลื่อนที่ พบว่า มีเพียงพิพิธภัณฑสถานเอกชน 1 แห่ง ที่นำนิทรรศการถาวร มาย่อส่วนอยู่ในตู้คอนเทนเนอร์แล้วเดินทางไปยังจังหวัดต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมในพื้นที่สามารถเข้ามาศึกษา เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานได้ นอกจากนั้นยังนำข้อมูลของประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ในจังหวัดที่เดินทางไปมาใช้ในการจัดแสดงอีกด้วย และอันดับที่ 5 นิทรรศการพิเศษ พบว่า มีเพียงพิพิธภัณฑสถานของเอกชนเพียง 1 แห่ง ใช้ในการจัดนิทรรศการ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการศึกษาร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในด้านของหัวข้อ เนื้อหา แนวทางการจัดนิทรรศการให้แก่หน่วยงานที่ติดต่อเข้ามาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สมบูรณ์ที่สุดตามมาตรฐานและพันธกิจของพิพิธภัณฑสถานที่ได้วางเอาไว้ โดยจากอันดับ 4 - 5 อาจกล่าวได้ว่า เป็นการจัดการศึกษาแนวใหม่ที่เริ่มมีให้เห็นมากขึ้นภายในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษา ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ประกอบด้วยปัจจัยภายใน คือ การบริหารพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ในด้านเนื้อหาและด้านงบประมาณ การตลาด การประชาสัมพันธ์ ส่วนปัจจัยภายนอก คือ ตัวผู้สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และรูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีอยู่ด้วยกัน 6 ด้าน คือ 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิต/พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ จากการสังเคราะห์งานวิจัย มีพิพิธภัณฑ์อยู่ด้วยกัน 7 พิพิธภัณฑ์ ที่ใช้รูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิต/พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์แนวใหม่ ที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เพราะเป็นการทำให้พิพิธภัณฑ์ที่เคยมีเพียงการจัดแสดงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว เปลี่ยนบรรยากาศเป็นการทำให้เนื้อหามีความสนุก เพลิดเพลิน จากกิจกรรมที่สอดแทรกภายในเนื้อหาต่าง ๆ 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม จากการสังเคราะห์พิพิธภัณฑ์ทั้ง 11 แห่ง พบว่า มีพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด 5 แห่งมีการบริหารจัดการแบบการร่วมกันประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ เพื่อให้พิพิธภัณฑ์ได้ตอบโจทก์การบริการในด้านต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดแสดง เนื้อหา และข้อมูล การตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด รองลงมาเป็นส่วนของการบริหารงบประมาณ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ 3) การบริหารโดยเอกชน (ส่วนตัว) จากการสังเคราะห์งานวิจัย มีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 5 แห่ง ซึ่งพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่บริหารงานโดยเอกชน ซึ่งเป็นการบริหารผ่านผู้มีอำนาจสูงสุดในองค์กรนั้น ๆ 4) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ จากการสังเคราะห์งานวิจัย 5 แห่ง ที่ใช้รูปแบบการบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เป็นส่วนเสริมในการจัดการศึกษา โดยส่วนใหญ่เป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนจะใช้การบริหารแบบนี้เข้ามาเสริม 5) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ จากศึกษาพบว่า มี 5 พิพิธภัณฑ์ที่ใช้การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ เข้ามามีส่วนเสริมในการบริหาร โดยมีทั้งพิพิธภัณฑ์รัฐบาล และเอกชนที่นำเข้ามาช่วยในการบริหาร เนื่องจากการบริหารที่เน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นส่วนช่วยในการจัดการศึกษา ด้านการบริหารได้ใช้หลักการบริหารแบบการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (Total Quality Management: TQM) ซึ่งเป็น การบริหารคุณภาพแบบองค์รวม ภายใต้หลักการ 3 C คือ 1) Customer focus เป็นการบริหารที่เน้นความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ 2) Continuous improvement เป็นการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง และ 3) Company - wide involvement เป็นการบริหารที่ต้องทำให้คนทั้งองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงคุณภาพด้วยความมุ่งมั่นเต็มใจ และมีความสุขในการทำงาน และยังใช้หลักการบริหารพิพิธภัณฑ์ข้อที่ 2 อีกด้วย นั่นคือ การทำงานเป็นทีม (Team Work) คือ การส่งเสริมทัศนคติด้านการทำงานเป็นทีม สนับสนุนให้มีการสื่อสารระหว่างกันในองค์กรและยอมรับในเป้าหมายเดียวกันของคนในองค์กรนั้น เป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้น การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่ดีจะต้องมีการทำงานเป็นทีม การพัฒนาวิสัยทัศน์ของสถาบันและการจัดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานเป็นทีมจะทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย และ 6) การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและประชาสัมพันธ์ พบว่า มีอยู่ 2 พิพิธภัณฑ์ที่ใช้การบริหารโดยใช้หลักการตลาด และประชาสัมพันธ์เข้ามามีส่วนช่วยในการบริหาร เป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากในปัจจุบัน ปัจจัยหลัก ๆ ที่ทำให้พิพิธภัณฑ์เอกชนอยู่รอดได้นั้น คือ ตัวงบประมาณ การเงิน ที่ใช้ในการปรับปรุง พัฒนา ซ่อมแซม พิพิธภัณฑ์ในทุก ๆ ด้าน และยังใช้ในการบริหารภายในองค์กร ทำให้พิพิธภัณฑ์เอกชนจำเป็นต้องใช้หลักการตลาดและหลักประชาสัมพันธ์ เข้ามาใช้ในการช่วยสื่อสารให้กับ ผู้เข้าชมได้รับรู้ข้อมูล เนื้อหาในการจัดการศึกษา และดึงดูดผู้เข้าชมให้เข้ามาภายในพิพิธภัณฑ์ โดยสอดแทรกเนื้อหา และหลักการตลาดโดยการขายของที่ระลึก หรือสินค้าในการจัดแสดงต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และสรุปปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 4 ลักษณะ คือ 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบหมุนเวียน หมายถึง การจัดการและดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ในลักษณะที่มีการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้รับประสบการณ์ที่ทันสมัยและน่าสนใจตลอดเวลา 2) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอน หมายถึง วิธีการจัดการและสร้างโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ที่มีแนวคิดและแผนที่เจาะจงอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และความสำเร็จที่กำหนดไว้ล่วงหน้า รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอนอาจมีการให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าและน่าสนใจสำหรับผู้เยี่ยมชม และการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาและสนับสนุนนิทรรศการและกิจกรรมภายในพิพิธภัณฑ์ 3) รูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่นำไปใช้ในบางแห่ง มีหลายที่ชนะหรือการใช้งานที่แตกต่างกันไป และ 4) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยม หมายถึง แนวทางหรือแนวคิดในการจัดการและสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและนำเข้าบางส่วนจากแนวโน้มทางสังคม เทคโนโลยี และการแสดงอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา รูปแบบนี้อาจมีลักษณะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและลักษณะของพิพิธภัณฑ์ตนเอง สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยออกมาเป็นตารางได้ ดังนี้ ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงลำดับขั้นการจัดการศึกษาพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย

อภิปรายผล

การสังเคราะห์เชิงปริมาณงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย อภิปรายผลได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษาพบว่า มีทั้งหมด 5 ประการ คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) นิทรรศการถาวร การจัดแสดง

ที่มีความยาวนานและเป็นตลอด เน้นการนำเสนอประวัติศาสตร์ในลักษณะที่ทรงพลังและสามารถสร้างความสนใจในระยะยาวได้ 2) นิทรรศการหมุนเวียน การจัดนิทรรศการที่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ และไม่น่าเบื่อ 3) นิทรรศการกลางแจ้ง การจัดแสดงที่เน้นการนำเสนอในพื้นที่กลางสาธารณะ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลประวัติศาสตร์ให้กับประชาชน 4) นิทรรศการเคลื่อนที่ การจัดแสดงที่มีการเคลื่อนที่ไปยังสถานที่ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเผยแพร่ประวัติศาสตร์แก่ชนชั้นผู้คนทั่วไป และ 5) นิทรรศการพิเศษ (อื่น ๆ) เป็นการจัดแสดงที่มีลักษณะพิเศษและหลากหลาย ผลการศึกษาสอดคล้องกับไอคอม (ICOM) ที่ได้กล่าวไว้ว่าพิพิธภัณฑ์จึงเป็นสถาบันถาวรที่ให้บริการแก่สังคมและมีส่วนในการพัฒนาสังคม ทำหน้าที่อนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (ICOM., 2010) และสอดคล้องกับญาณินทร์ รัทวงศ์วาน ได้กล่าวไว้ว่า พิพิธภัณฑ์มีบทบาทมากกว่า การเป็นสถานที่เก็บของเก่า หรือสถานที่สะสมดังในอดีต แต่ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์สามารถทำหน้าที่ในการสืบทอด ฟื้นฟู และสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้ พิพิธภัณฑ์จึงเป็นเสมือนพื้นที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน ส่งเสริมให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแล และจัดการวัฒนธรรมรวมทั้งอัตลักษณ์ของตนได้ นอกจากนี้แล้วพิพิธภัณฑ์ยังเป็นการสะท้อนภาพความคิดความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนนั้น ๆ ออกมาที่สังคมและส่งต่อให้คนรุ่นหลัง ๆ ได้ศึกษาและประยุกต์ในการดำเนินชีวิตปัจจุบัน (ญาณินทร์ รัทวงศ์วาน, 2554)

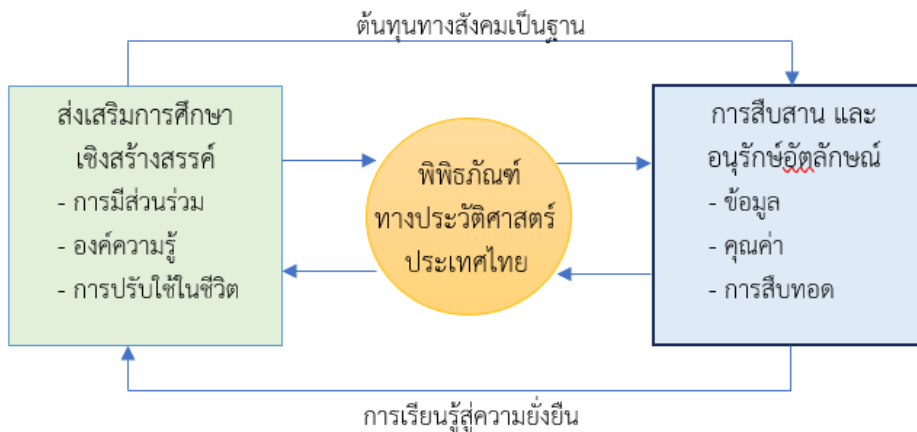
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยประกอบด้วย “ปัจจัยภายใน” คือ การบริหารพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ในด้านเนื้อหาและด้านงบประมาณ การตลาดการประชาสัมพันธ์ ส่วน “ปัจจัยภายนอก” คือ ตัวผู้สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ และรูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย มีอยู่ด้วยกัน 6 ด้าน คือ 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิต/พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) การบริหารโดยเอกชน (ส่วนตัว) 4) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ 5) การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ และ 6) การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและประชาสัมพันธ์ ผลการศึกษาสอดคล้องกับฐิติพร มีศีลที่ พบว่า การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ต้องมุ่งให้เห็นคุณค่าในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นพื้นที่สร้างคุณค่าด้านการศึกษาจากประสบการณ์ การบริหารจัดการต้อง มุ่งเสริมสร้างการเป็นองค์กรหนุนเสริมการสนับสนุนและเป็นปัจจัยภายนอกที่สนับสนุนปัจจัยภายใน และต้องมุ่งสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการสร้างมูลค่าของมรดกเพื่อสนับสนุน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการสร้างทั้งคุณค่าแท้และคุณค่าเสริมของการศึกษา (ฐิติพร มีศีล, 2559) และสอดคล้องกับบุญชู บุญลิขิตศิริ พบว่า การใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ ผู้ออกแบบจำเป็นต้องมีการเลือกใช้เทคโนโลยีให้มีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เข้าชม ทั้งการเลือกรูปแบบนำเสนอข้อมูลทั้งแบบที่ใช้แบบ on - site หรือ off - site (บุญชู บุญลิขิตศิริ, 2557)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย พบว่า คุณลักษณะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย 1) การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบหมุนเวียน คือ การจัดการและดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ในลักษณะที่มีการปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง 2) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่แน่นอน คือ วิธีการจัดการและสร้างโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ที่มีแนวคิดและแผนที่เจาะจงอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และความสำเร็จที่กำหนดไว้ล่วงหน้า 3) รูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่นำไปใช้ในบางแห่ง เช่น รูปแบบการจัดแสดงและนิทรรศการ บางพิพิธภัณฑ์อาจนำเสนอนิทรรศการและแสดงข้อมูลในรูปแบบที่เน้นการใช้สื่อต่าง ๆ รูปแบบการใช้เทคโนโลยีหรือสื่อดิจิทัล บางพิพิธภัณฑ์นำ

เทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาสื่อ (ศุภย์มานุษยวิทยา, 2566) และ 4) รูปแบบการจัดพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยม หมายถึง แนวทางหรือแนวคิดในการจัดการและสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและนำเข้าบางส่วนจากแนวโน้มทางสังคม เทคโนโลยี และการแสดงอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา รูปแบบนี้อาจมีลักษณะต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นและลักษณะของพิพิธภัณฑ์ตนเอง ผลการศึกษาสอดคล้องกับจิตตรา มาคะ ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ใช้วิธีการจัดกิจกรรมค่ายตามรอยวัฒนธรรมคูบัวสร้างสรรค์ความคิดจากพิพิธภัณฑ์เป็นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นจากฐานการเรียนรู้ในชุมชน 5 ฐาน ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงจากพิพิธภัณฑ์ ผลการจัดกิจกรรม พบว่า เป็นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่ผู้รับ ผู้ถ่ายทอด และผู้จัดต่างก็มีความสุขและพึงพอใจ ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสุขพึงพอใจในระดับมากที่สุด ผลผลิตมีทั้งที่เป็นองค์ความรู้และชิ้นงาน ผลกระทบ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจการเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมและต้องการสืบทอดแนวคิดในการส่งเสริมการจัดการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วม ด้านความยั่งยืน เกิดแนวทางในการดำเนินงานต่อไป (จิตตรา มาคะผล, 2555) สอดคล้องกับบุหลัน กุลวิจิตรได้ศึกษาการจัดการนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ และ พบว่า พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันควรก้าวไปสู่การส่งผ่านความรู้ในแนวทางที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ชมปรารถนาที่จะเรียนรู้กระบวนการสร้างความรู้ภายในตนเอง โดยควรมีการจัดการความรู้ภายในงานนิทรรศการอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้จากนิทรรศการไปสู่ผู้ชมที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ หรือแม้กระทั่งผู้พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ระบบดิจิทัลเป็นสื่อประกอบนิทรรศการเพื่อให้ผู้ชมได้เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว (บุหลัน กุลวิจิตร, 2562) และสอดคล้องกับ กุณทิกา ชาพิมล และตือนา คาซาได้กล่าวว่าพิพิธภัณฑ์ตามความเข้าใจของคนในสังคม คือ สถานที่แหล่งเก็บข้อมูลของสะสมของหยากรวัตถุโบราณต่าง ๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์คุณค่าและสร้างความเพลิดเพลิน และยังเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวคนรุ่นใหม่ เช่น เป็นสถานที่เชคอิน เป็นต้น (กุณทิกา ชาพิมล และตือนา คาซา, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยสามารถสะท้อนให้เห็นได้จากการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ การสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และ การเรียนรู้อย่างยั่งยืน การจัดการเรียนรู้ที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์สามารถทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่จำนวนมาก และทำให้ความรู้ที่ได้รับมีความยั่งยืน และต้นทุนทางสังคม การให้บริการทางการศึกษาที่ดีในพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม โดยมีภาพลักษณ์ที่มีคุณค่าในการสร้างสรรค์สังคมที่มีการศึกษาและเข้าใจประวัติศาสตร์ สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ประเทศไทยกับบทความการส่งเสริมการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์เชิงปริมาณงานวิจัยการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย จากผลการศึกษานี้สรุปได้ว่าการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมีคุณลักษณะที่เน้นด้านการบริหารจัดการนิทรรศการถาวรมากที่สุด นิทรรศการหมุนเวียน นิทรรศการกลางแจ้ง นิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการพิเศษ และอื่น ๆ มีความสำคัญตามลำดับลงมา ปัจจัยที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทยมีทั้งหมด 6 ด้าน คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารโดยภาคเอกชน การบริหารพิพิธภัณฑ์แบบมีชีวิตหรือพิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้ การบริหารโดยใช้หลักการตลาดและหลักการประชาสัมพันธ์ การบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ และการบริหารพิพิธภัณฑ์โดยการให้บริการ นอกจากนี้ พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 แบบ พิพิธภัณฑ์ของรัฐบาล/วัด และพิพิธภัณฑ์เอกชน และจากผลวิจัยสามารถสะท้อนได้ว่า การบริหารนี้มีผลต่อการนำเสนอนิทรรศการและบริการของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ข้อเสนอจากการศึกษา ควรนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการประยุกต์ใช้เรื่องราวในอดีตตามสถานที่ต่าง ๆ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาการบริหารโดยใช้หลักการพิพิธภัณฑ์มีชีวิต/แห่งการเรียนรู้ เฉพาะด้านและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น และควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ไทย ที่มาจากทางด้านของผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ เพื่อหาข้อเท็จจริงในด้านการพึงพอใจในการจัดการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ และการได้รับการบริการที่ดีผ่านการลงพื้นที่สัมภาษณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตพล เขิตชุกิจกุล และสุรศักดิ์ จิรวีสตรมมงคล. (2560). รูปแบบการจัดการสื่อสารพิพิธภัณฑ์อุทยานการเรียนรู้กรุงเทพมหานครที่มีผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. วารสารกระแสวัฒนธรรม, 18(33), 30-42.
- กฤษณา ขำพูน และดิอนา คานา. (2565). พลวัตของพิพิธภัณฑ์ไทย: ความหมายใหม่ในสถานที่เดิม. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 22(3), 355- 370.
- จิตตรา มาคะผล. (2555). การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการศึกษาเชิงสร้างสรรค์จิตอาสาณสถานบ้านคูบัว จังหวัดราชบุรี. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 4(2), 114-129.
- ญาณินทร์ รักรวงศ์วาน. (2554). พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกับการสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น. วารสารดำรงวิชาการ, 10(1), 1-24.
- ฐิติพร มีศีล. (2559). พิพิธภัณฑ์กับคุณค่าด้านการศึกษาจากประสบการณ์. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชู บุญลิขิตศิริ. (2557). การออกแบบเทคโนโลยีการเรียนรู้สำหรับพิพิธภัณฑ์ THE DESIGNING OF LEARNING TECHNOLOGY FOR MUSEUMS. วารสารครุศาสตร์, 44(3), 302-314.
- บุหลัน กุลวิจิตร. (2562). การจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 41(2), 303-317.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2545). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 16-21. (19 ธันวาคม 2545).

- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2565). พิพิธภัณฑ์/เมือง. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2566 จาก https://www.matichon.co.th/article/news_3569212
- ศูนย์มานุษยวิทยา. (2566). ประเภทพิพิธภัณฑ์ตามการจัดแสดง. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2566 จาก <https://db.sac.or.th/museum/>
- สาทิสมลักษณ์ ซาติเสริมศักดิ์ และคณิต เขียววิชัย. (2560). การศึกษาบทบาทพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน A Study of Roles of Wat Muang Folk Museum As a Community's Learning Centers. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(2), 231-242.
- ICOM. (2010). Running a Museum: Practical Handbook. Paris: ICOM.